

A MAGYAR ÁLLAMERDÉSZET SZERVEZETÉNEK SZÁZ ÉVE

RAKONCZAY ZOLTÁN

Magyarországon a korszerű államerdészeti szervezet alapjait az első erdő-törvény megalkotásának eredményeképpen, 1880-ban rakták le. Az erdők használatára vonatkozóan, Zsigmond király által, 1426-ban hozott intézkedéstől az 1879-ben megalkotott erdőtörvényig sok rendtartást, szabályzatot, császári nyílt parancsot hoztak, de ezek egyike sem eredményezte a hatékonyabb, okszerűbb erdőgazdálkodás bevezetését. Ennek oka mindenekelőtt az volt, hogy a végrehajtást senki sem ellenőrizte.

Az 1880-ig eltelt évszázadok szolgáljanak nekünk tanulságul arra, hogy *a legjobb szándék, a legszakoszerűbben megfogalmazott jogszabályok, sőt a törvények megsértését szankcionáló előírások sem sokat érnek, ha nincs megfelelő szervezet, amelyik elsősorban megakadályozza, ennek sikeretelensége esetén pedig felfedi, megállapítja az elkövetett törvénysértést és gondoskodik arról, hogy az elkövetők ne csak megkapják a jogszabályokban előírt elmarasztalást, hanem az elkövetett szakszerűtlenség következményeit helyre is hozzák — és ami a legfontosabb — a jövőben tartózkodjanak az osztársadalmi és hosszú távú értékek kárára, saját, rövid távú hasznuk érdekében az erdők pusztításától, szakszerűtlen kezelésétől, az okszerűtlen erdőgazdálkodástól.*

Ezen alapelvek figyelembevételével 1880-ban létrehozták a királyi erdőfelügyelőségeket. Feladatuk szabták, hogy az ország erdővagyonára felett megszakítás nélkül őrkdjék. Hatásköre volt az állami felügyelet gyakorlása az ország összes erdeiben.

Egy évvel később, 1881-ben, megszervezték a kincstári — mai értelemben állami — erdőgazdaságokat, melyek viszont az államot, mint erdőtulajdonost személyesítették meg. Ez a szervezet már több évszázados múltra tekintett vissza, de eddig a mezőgazdasági jószágtestekkel együtt az udvari kamara, majd a pénzügyminisztérium felügyelete alatt állott.

Harmadikként, ugyancsak 1881-ben, a kincstári erdők üzemterveinek elkészítése céljából, megszervezték a királyi erdőrendezősegeket.

A történelmi Magyarország időrendben negyedikként létrehozott államrendészeti szervezetét — az állami erdőhivatalokat — 1899-ben alakították meg. Feladatuk volt az állami kezelésbe vett községi, úrbéres, törvényhatósági, városi, egyházi, köz- és magánalapítványi, hitbizományi, valamint közbirtokossági erdők és egyes, beerdősítésre jelölt, kopár területek szakszerű kezelése.

Az első világháború következtében hazánk erdőterületének 84⁰/₀-át elveszítette. Nyilvánvalóvá vált, hogy a régi szervezet az új körülmények között változatlan formában soká nem működhet. Az első átszervezésre, a szervezet létrehozásának 45. évében, 1925-ben került sor. Ennek keretén belül az összes eddigi szervezetet megszüntették és létrehozták az egységes erdőigazgatóságokat, amelyek gyakorlatilag változatlan formában a felszabadulásig működtek. Az

időközben megalkotott második erdőtörvény (1935) a szervezetre nem volt kihatással. Az erdőigazgatóságok látták el az erdőfelügyeleti, erdőrendezési, erdőkezelési és erdőgazdálkodási feladatokat egyaránt.

A felszabadulással az államerdészeti szervezet történetének első 65 esztendeje lezárult.

Összegezésképpen megállapítható, hogy a felszabadulás előtt létrehozott szervezetek jellemzően szakfelügyeleti jellegűek voltak, ami abból a tényből következik, hogy az állami tulajdonban álló erdőterületek aránya alacsony volt. Ebben a hosszú időszakban az állam elsősorban arra törekedett, hogy a különféle erdőtulajdonosokat az erdőtörvényekben előírt rendszabályok betartására készítse.

Az is egyértelműen megállapítható, hogy az átszervezések ritkák voltak. A tárgyalt 65 év alatt a világháborús események következtében beállott szükségzerű változások ellenére, tulajdonképpen csak egy nagyobb (1925) és egy kisebb (1935 után) átszervezést hajtottak végre.

A felszabadulás eredményeképpen, 1945-ben beteljesedett az erdészek évszázados álma, az erdők túlnyomó többsége állami tulajdonba vagy államerdészeti kezelésbe került. Ez az államerdészeti szervezet átalakításához merőben új előfeltételeket teremtett.

Előbb az erdőigazgatóságok számát 11-re megemelték, majd ezek összefogására megalakították az államerdészet történetének első középírányító szervét, a MÁLLERD-et. Az erdőigazgatóságokon belül 22 erdőfelügyelőséget és 275 erdőgondnokságot szerveztek, ami egyértelműen azt jelentette, hogy az igazgatóságokon belül — habár még mindig kettős szerepet töltöttek be —, de erőteljesen megerősödött az erdőgazdálkodási tevékenység.

A MÁLLERD-et és az erdőigazgatóságokat 1949-ben megszüntették és az Erdőközpont irányítása alatt létrehoztak 15 erdőgazdasági nemzeti vállalatot. Az erdőfelügyelőségek megszűntek, az erdőrendezés a szervezetből kivált, így a központ és a nemzeti vállalatok kimondottan vállalati (gazdálkodó) szervekké váltak.

Az államerdészet történetének legnagyobb szabású átszervezésére 1950-ben került sor, amikor az Erdőközpont irányítása alatt 16 megyei erdőgazdasági egyesülést, 78 állami erdőgazdaságot és ezeken belül az erdőgondnokságok helyett 563 üzemegységet hoztak létre. Ekkor minden előbbi szervezet megszűnt és az irányítás ötlépcsőssé vált. Az Erdőközpontot még az átszervezés évében, az egyesüléseket pedig 1953-ban megszüntették.

Az ötvenes átszervezés után következett az erdőgazdaságok átszervezésének két évtizedig tartó sorozata, melynek eredményeképpen 1970-ig a közel 600 üzemegységet 200 erdészetté vonták össze, az erdőgazdaságok elnevezését, székhelyét, számát és illetékességi területét pedig kerekén 250 esetben változtatták meg, s végül 21 erdőgazdaság jellegű vállalat maradt.

Időközben, 1953—1969 között, 7 állami vadgazdaságot is létrehoztak.

A felszabadulást követően szétaprózódott erdőrendezési és erdőfelügyeleti szervezetek összevonásával 1968-ban 10 állami erdőrendezőiséget szerveztek, amelyeket 1979-ben újból megszüntettek, illetve egy kivételével azonos székhelyen erdőfelügyelőségekkel szerveztek át.

Ezen idő alatt középírányító szervként létrehozták az Állami Erdőrendezési Intézetet, három regionális, majd egy országos erdőgazdasági és faipari egyesülést és a Fagazdasági Vállalatok Országos Központját (FAGOK), amelyek csupán néhány évig működtek. Jelenleg egyetlen ilyen szerv funkcionál, az 1979-ben szervezett Erdőrendezési Szolgálat.

A hetvenes évek elejére az erdőgazdasági szervezet többé-kevésbé végleges-

nek tekinthető formája kialakult, azóta átszervezések csak szórványosan következtek be.

*

Az államerdészeti szervezet 100 esztendőös múltja számunkra elsősorban akkor jelent ma is hasznosítható értéket, ha az elmúlt évszázad tapasztalataiból levonható következtetéseket, törvényszerűségeket mai és jövőbeni munkánk során figyelembe vesszük. Határozottan szeretném leszögezni, hogy egy szervezet kiépítése mindig hordoz magában kisebb-nagyobb mértékű szubjektivitást. Legalább ilyen határozottan szeretném azonban kijelenteni azt, hogy egy évszázad szubjektivitása objektív tényezővé válhat. Ha ugyanis 100 éven keresztül a szakemberek különböző, egymást követő — de sokszor egymást nem ismerő — generációi ugyanúgy szubjektívek, ez a szubjektivitás már objektív ténynek minősíthető.

Ezek után nézzük meg, hogy az államerdészet százestendőös fennállása alatt milyen tapasztalatok, törvényszerűségek halmozódtak fel, illetve ezekből a jövőre vonatkozóan milyen hasznosítható következtetéseket vonhatunk le.

A főhatósági szervezet

Figyelembe véve mindenekelőtt az ország összes területén belül az erdővel borított terület arányát, valamint ezek országrészenkénti egyenlőtlen megoszlását, továbbá a mezőgazdaság és az erdőgazdaság egymásra utaltságát, az államerdészet helye a mezőgazdasági (földművelésügyi) tárcán belül van. Az államerdészet legfelsőbb vezető szervezete azonban a minisztériumon belül a különféle részlegek között nem szívódhat fel, hanem önálló, egy főosztály szintű szervezeti egységnél magasabb rangú szervezetbe tömörítendő. Ez az ágazat ugyanis a mezőgazdasági és élelmezésügyi (földművelésügyi) ágazatnak nem vertikuma, hanem külön vertikum, amelynek befejező szakasza azonban (a másodlagos faipar) soha nem tartozott az alapágazattal egy szervezetbe. E tárcán belüli szervezet nevezhető igazgatóságnak, főigazgatóságnak, hivatalnak vagy egyszerűen központnak, de hatáskörének az egész ágazatra ki kell terjednie. A szétaprózottságnál még egy alacsonyabb, tehát főosztályi szintű szervezet is elfogadhatóbb.

Önállóan, közvetlenül a Minisztertanács alá rendelt főhatóságként a szervezet nem életképes. Ilyen önálló szervezetet csak más ágazatokkal, illetve részterületekkel együtt alkothatna. E szempontból szóba jöhető területek a vadgazdálkodás és vadászat, a halgazdálkodás és halászat, a természetvédelem, valamint — külföldi példák alapján — a másodlagos faipar és a vízügy.

Utóbbi megoldás előfeltétele lenne azonban valamennyi erdő állami tulajdonba és államerdészeti kezelésbe való vétele, ami belátható időn belül teljesen elképzelhetetlen. E feltétel hiányában *egyetlen lehetséges megoldás a mezőgazdasági tárcán belül önálló szervezet kialakítása*. A fentieket alátámasztja az évszázados tapasztalat, amennyiben az elmúlt 100 esztendőből az államerdészeti szervezet 87 évig a földművelésügyi, illetve mezőgazdasági tárca részeként működött és csupán 1954—1967 között, kereken 13 évig volt részlegesen önálló. Az Országos Erdészeti Főigazgatóság ugyanis egy sor olyan jogositvánnyal nem volt felruházva, amely az ágazat tényleges önállóságát biztosította volna. Azt azonban mindenképpen meg kell állapítani, hogy ez alatt a 13 esztendő alatt szervezetileg is nagyon sok pozitív előrelépés következett be.

A főhatóság jelenlegi szervezete és jogállása (kisebb hiányosságoktól eltekintve) megfelel az elmúlt 100 év tapasztalatainak és a jelenlegi igényeknek. To-

vábbfejlesztése és esetleg magasabb szintre való emelése az oda tartozó részterületek teljes integrálásával egyidőben indokolt.

A vertikális szervezet

Vertikálisan a szervezetet a leghatározottabban *háromlépcsősre kell kiépíteni*. Kevesebb lépcső nem képzelhető el, viszont többször tettek kísérletet a negyedik (MÁLLERD, Erdőközpont, Erdőrendezési Intézet, FAGOK) és ötödik (egyesületek) lépcső beiktatására. Ez a kísérletezés minden esetben rövid ideig tartott és a MÁLLERD-en kívül egyetlen egy közbeiktatott szerv sem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, de az is rövid életű volt. A jól működő negyedik lépcső (ilyen volt a MÁLLERD) ugyanis feleslegessé teszi a hagyományosan kialakított három lépcső valamelyikét, mint ahogy a MÁLLERD az akkori főhatóság szerepét elhalványította, illetve átvette. Ha a legfelső lépcső (a főhatóság) ütőképesen dolgozik, a negyedik és ötödik lépcső teljesen felesleges.

A fentiek alapján szükséges lépcsők:

- a *főhatóság* (minisztérium, főigazgatóság);
- a *regionális középszervek* (erdőfelügyelőség, erdőhivatal, erdőrendezőség, erdőigazgatóság, erdőgazdaság, faipari vállalat stb.);
- a *végrehajtó szervek* (erdőgondnokság, üzemegység, telephely, erdészet, kirendeltség stb.).

A horizontális szervezet

Horizontálisan is három lépcsőre van szükség, ezek:

- a *hatósági szervezet* (főhatóság, törvényhatóság, tanács);
- a *szakfelügyeleti szervezet* (erdőfelügyelőség, erdőrendezőség, erdőhivatal, erdőigazgatóság stb.);
- a *gazdálkodó szervezet* (erdőgazdaság, faipari vállalat stb.).

A hatósági szervek szerepe — a mindenkori főhatóság kivételével — mindig alárendelt volt. A megyéknél és a járásoknál e feladat ellátására ütőképes hatósági szervezetet soha nem építettek ki. Ezekben a szervezetekben egy-két erészeti szakembernél több még a legnagyobb erdőterülettel rendelkező megyékben sem dolgozott, de a legtöbb esetben még ez a gyenge szervezet is látott el más feladatokat.

A fentiekkel ellentétben — de éppen e szervezet gyengesége miatt — a szakfelügyeleti szervezet néhány átmeneti év kivételével (1946—1959) mindig nagyon erős volt. A legtöbb esetben ugyanis ez a szervezet dolgozott a ki nem épített hatósági szervezet helyett, nevében és keze alá is. Ez a szervezet mindig a főhatóság megbízásából, a hatósági és a gazdálkodó szervezet hatáskörébe nem tartozó, azok közé eső feladatokat látta el. Ennek szerepe szinte kizárólag a tulajdoni és kezelési viszonyoktól függ. Amikor az erdők túlnyomó többsége magántulajdonban volt és államerdészeti gazdálkodó szervezet alig létezett, az államerdészet külső szervezete szinte kizárólag a szakfelügyeleti szervezetből állott (pl. a két világháboró között). Az erdők nagy részének államosítása, illetve államerdészeti kezelésbe vétele után a gazdálkodó szervezet erősödött meg és minimálisra csökkent a szakfelügyeleti szervezet létszáma és szerepe (a felszabadulás után 1956-ig). A felszabadulást követő években az állami és államerdészeti kezelésbe vett erdők részaránya 90% fölé emelkedett és a gazdálkodásba nagy volt az állami beleszólás, így az állami akarat érvényesítésére nem a szakfelügyeleti szerveken keresztül került sor,

tehát ilyen szervezetre nem volt szükség. A törvényesség helyreállítása után a volt közbirtokossági erdőknek a termelészövetkezetek használatába való adásakor, valamint az állami tulajdonban levő erdők különféle állami szervek közötti szétosztása következtében és nemkülönben a vállalati gazdálkodásra való hatékonyabb áttérés miatt, ismét megnövekedett az állami beleszólás szerepe és kiépült egy nagyon ütőképes államerdészeti szervezet (állami erdőrendezőszékek). E szervezet létszáma, hatásköre tehát attól függ, hogy az erdők milyen arányban vannak állami tulajdonban vagy államerdészeti kezelésben, az állami tulajdonú erdőket államerdészeti szervek kezelik-e vagy mások, és a gazdálkodásban a vállalatok mennyire önállóak, mennyire érvényesül a nyereségszámítás és milyen a kapcsolat a költségvetéssel. Elképzelhető egy ideális vagy optimális (de inkább utópisztikus) állapot, amikor közbenső szakfelügyeleti szervekre nem lenne szükség. Ennek előfeltétele valamennyi erdő állami tulajdonba és államerdészeti kezelésbe vétele, valamint a vállalatszerű gazdálkodás megszüntetése és a költségvetési gazdálkodás bevezetése. Így az állami társadalmi hosszú távú érdekek összeegyeztethetők lennének a rövid távú és csoportérdekekkel. Ennek hiányában erős szakfelügyeleti szervek fenntartása nélkülözhetetlen.

A gazdálkodó szervezet kiépítése és hatásköre ellentétes az előbb elmondottakkal.

Az erdőgazdálkodás és a hozzá szorosan csatlakozó egyéb területek (például a vadgazdálkodás) végezhető vállalati és költségvetési rendszerben is, a fafeldolgozás azonban racionálisan csak vállalati rendszerben képzelhető el. Minél nagyobb tehát az erdőgazdálkodás és a fafeldolgozás integrációja, annál jobban dominálnak a vállalati gazdálkodási elemek és megfordítva.

A vállalatszerű gazdálkodás és az önállóság fokával azonos mértékben kell, hogy nőjön az állami beleszólás mértéke.

Regionális közép-szervek

Az államerdészeti szervezet alapvető gerince a regionális közép-szervek (erdőgazdaság, erdőfelügyelőség) hálózata, ezek száma, székhelye és területi beosztása, valamint az alájuk rendelt végrehajtó szervezet (erdészeti, kirendeltség) felépítése. Ami az e kategóriába tartozó szervezetek számát illeti, az elmúlt évszázad alatt 7 és 89 között váltakozott, noha optimálisan az erdőgazdasági kategóriában 15—20, az erdőfelügyeleti kategóriában 10 az optimális. Ez utóbbit figyelmen kívül is lehet hagyni, mert az erdőfelügyelőségek (erdőigazgatóságok, erdőrendezőszékek) száma és székhelye — és az előbbi következtében a területe is — mindig az optimum körül mozgott. Más a helyzet az erdőgazdálkodó szervek esetében. Itt, elsősorban a felszabadulás után, még közelebről 1950-től, egy sor megalapozatlan, elő nem készített, szakszerűtlenül végrehajtott átszervezés történt. Az erdőgazdaságok 100 esztendő története alatt a mélypont 1950 augusztusában következett be, amikor teljesen előkészítetlenül a jól kiépített szervezetet egyik napról a másikra, teljesen megszüntették; több mint 60 helyen alakították ki erdőgazdaságot, ahol addig soha nem volt, emberek százait helyezték lakás és iroda nélkül az ország legkülönbözőbb területeire. Ezt egy két évtizedig tartó átszervezéssorozat követte, amelynek eredményeképpen napjainkig 70%-ban visszaállt az akkor fölborított szervezet. Közben azonban az erdőgazdaságokat több mint 250 esetben szervezték át és ez természetesen mindig kihatott az abban dolgozó szakszemélyzetre is. Ennek káros következményeit részletezni teljesen felesleges. Sajnos, hosszú ideig a székhelyek kijelölésére sokkal kevesebb gondot fordítottak, mint amit

ez a téma megérdemel. Egy regionális központban dolgozó szakemberek száma 50 és 200 között mozog, tehát a kisegítő személyzetet figyelmen kívül hagyva is, kb. 100 szakember dolgozik. Ilyen tömegű szakembert családtagjaival együtt csak olyan helységekből lehet maradandóan letelepíteni, ahol ennek minden előfeltétele megvan. Mivel az erdőigazgatóságok, erdőrendezőiségek, erdőfelügyelőiségek esetében ezt szinte minden esetben tudományos pontossággal figyelembe vették, így 100 év alatt jóformán „költözéses” átszervezés nem volt; a legtöbb esetben csupán a címtáblát és a bélyegzőt írták át. Erre a legjellemzőbb példa az, hogy az ezelőtt 100 évvel felállított erdőfelügyelőiségek közül 9 most is az eredeti székhelyén van.

Van egy mutatószám, amely azt jelöli, hogy az egyes helységekből az elmúlt 100 esztendő során hány évig volt államerdészeti középszerv. A számok egy része 100-nál nagyobb, mivel ugyanabban a helységben egyidejűleg több középszerv is működött (pl. erdőgazdaság és erdőrendezőiség). Íme, a sorrend: 1. Szeged (148 év); 2. Pécs (148), 3. Szombathely (148), 4. Gödöllő (142), 5. Kaposvár (118), 6. Budapest (117), 7. Debrecen (116), 8. Veszprém (94), 9. Zalaegerszeg (78), 10. Miskolc (74), 11. Balassagyarmat (72), 12. Sopron (67), 13. Sátoraljaújhely (63), 14. Győr (59), 15. Kecskemét (55), 16. Eger (51), 17. Székesfehérvár (35), 18. Szolnok (35), 19. Nyíregyháza (31), 20. Nagykanizsa (30), 21. Keszthely (30), 22. Baja (30), 23. Tatabánya (30), 24. Tamási (30), 25. Szekszárd (25).

Figyelembe véve az ország területének a háborúk nyomán bekövetkezett változásait, a felszabadulás után az erdők tulajdonjogában bekövetkezett radikális változást, valamint a nagyarányú, új erdőtelepítéseket, az új sorrend véglegesen és vitán felül megállapítható.

Mindezek figyelembevételével, ami az erdőfelügyelőiségek szervezetét illeti, ezek jelenlegi száma, átlagos területe, valamint székhelye megfelel az évszázados tapasztalatoknak, a jelenlegi és a jövőbeni követelményeknek. Működési területeiket egymás között az átfedések kiiktatásával tökéletesíteni kell és hatáskörük is rendezendő, belső szervezetük is felülvizsgálandó.

A felszabadulás után bekövetkezett változások eredményeképpen az államerdészeti szervezeten belül az erdőgazdaságok váltak meghatározóvá. Mivel az erdőgazdálkodás egyaránt végezhető költségvetési és vállalati rendszerben, a fafeldolgozás viszont kimondottan vállalatszerű gazdálkodást feltételez, az erdőgazdaságokban a fafeldolgozás térhódítása és a vertikális profilú gazdaságok létrehozása után hosszú távon vagy véglegesen a vállalatszerű gazdálkodás vert gyökeret. Nem szabad azonban megfeledkezni arról, hogy bármennyire is kiterjed a vertikálitás, egy ilyen vállalat mindig területtel rendelkező gazdaság marad és nem gyár. Ugyanilyen lényeges az is, hogy a fán és fatermékeken kívül az erdő immateriális javai is termékeknek minősülnek.

Mindezek figyelembevételével egy erdőgazdaság nagyságánál a termelési értéken, a kibocsátott végterméken, a vonzási körzeten, a gépek kapacitásán és hatósugarán, a hírközlés és közlekedés fejlettségén felül, legalább ilyen súllyal figyelembe kell venni a területi és emberi tényezőket is. Előbbibe tartozik az erdők területe, szétszórtsága, funkciója stb., utóbbiba pedig az, hogy a vezetők és beosztott szakemberek mennyire tudják személyesen megismerni és áttekinteni munkaterületüket és munkatársaik tervkénségét.

Ezek és a történelmi tapasztalatok figyelembevételével, hazánkban *minimálisan 15, maximálisan 20 erdőgazdaság kialakítása látszik kívánatosnak*. A körzetükbe eső összes erdőterület átlagosan 80—110 ezer ha. Negyvenezer hektáros erdőgazdaságnál kisebbet és százhuszezer hektárosnál nagyobbakat csak kivételesen szabad szervezni, ami azt is jelenti, hogy területben a legnagyobb gazdaság a legkisebbnek maximum háromszorosa lehet (ma nyolcszoros).

A végrehajtó szervezetek közül külön kell az *erdészetekkel* foglalkozni. Ennek optimális nagysága 6—8 ezer ha között mozog. Károsak tehát azok a törekvések, amelyek ezt lényegesen növelni akarják. Az állandóan változó gépek kapacitása, hatótávolsága, a mindenkori árártól függő termelési érték és a nagyon mobil munkaszervezet nem határozhatja meg (csupán befolyásolhatja) az erdészeti területi kiterjedését.

Sokkal fontosabb szempont, hogy az *egységet irányító vezető ismerje a területet, az ott dolgozókkal, a lakossággal és a területen működő és gazdálkodó egyéb szervezetekkel személyes kapcsolata legyen*. Ha a vezető közvetlen kapcsolata már ezen a legalsó szinten megszakad a vezetettekkel és a területtel, áttételek képződnek, levelezés útján érintkeznek egymással, jelentésekből és térképekről tájékozódik, felsőbb szinten ezt a hiányt semmiféle ügyrend, üzemszervezés, gépi adatfeldolgozás stb. nem pótolhatja.

A területek és a termelési érték mennyiségének túlzott növekedése már csak azért sem lehet helyes út, mert ekkora területen 10—20 fő állandó jelenlétére akkor is szükség lenne, ha semmiféle termelés nem folyrna. Ennyit ugyanis a terület őrzése, ápolása, védelme, bemutatása; az üdülők, kirándulók, természetbarátok, vadászok, horgászok fogadása, eligazítása, felvilágosítása, szemmel tartása, ellenőrzése stb. igénybe vesz vagy leköt. Bizonyos erdőművelési, természetvédelmi, környezetvédelmi, vadgazdálkodási termelőtevékenység még akkor is folytatandó egy területen, ha a tulajdonképpeni termelőtevékenységből a terület ki lenne zárva (ami természetesen nem áll fenn). Az erdészeti területének és termelési értékének túlzott növelését (és kisebb gazdaságokká való átalakítását) semmiféle tapasztalat nem támasztja alá.

A fenti számok szerint összesen *mintegy 200 erdészeti kialakítása, illetve fenntartása kívánatos*.

*

S végül még néhány általános tapasztalat:

Régebben minden államerdészeti szervezet nevét, székhelyét, illetékességi területét (körzeti beosztását) jogszabályan állapították meg, nagyon precízen. Most is bármelyik fennállott és már megszűnt államerdészeti szervezetnek pontosan ki lehet mutatni a volt közigazgatási, illetve erdőterületét. A közpénzes esetében legfelsőbb szinten alakították ki az alárendelt szervezetek rendszerét is (erdőgondnokság). Természetes, hogy mindezt megváltoztatni is csak azon a szinten lehetett.

Az utóbbi évtizedek legnagyobb hiányossága (és talán egy sor egyéb, negatív következmény erre vezethető vissza), hogy az átszervezések, illetve a szervezet kialakításának túlnyomó többségét jogszabályokban nem rögzítették. A legtöbb esetben leiratokkal, körlevelekkel, közleményekkel vagy szóbeli utasításokkal hajtottak végre átszervezéseket. Néhány kiemelten fontos hiányosság:

Megszervezésük óta az erdőgazdaságok területét jogszabályilag egyetlen egyszer sem állapították meg.

Csak egészen kivételes esetben rendelkeztek az erdőgazdaságok vagy más közpénzes szervek belső tagolásáról. Itt a területbeosztás még bizonytalanabb. A legjellemzőbb példa, hogy a kb. 27 éve működő állami erdészetekre semmiféle jogszabály nem jelent meg. Ilyen alapon az erdészeti tulajdonképpen „de jure” nincs is. Ezek — sajnos — nagyon sok esetben nemcsak a vállalati rendszerben dolgozó erdőgazdaságokra, hanem a költségvetési rendszerben működő szakfelügyeleti szervekre is vonatkoztak. Ismeretes az a szervezési alapelv, hogy

a szabályozatlanságnál csak a túlszabályozás veszélyesebb, de itt nem arról, hanem alapvető szabályozásról van szó.

A magyar államerdészet százéves történetében a profiltizta középszintű (regionális vagy országos) szervezetek nem váltak be. Az országosan vagy regionálisan szervezett erdészeti szállító-, építő- és fafeldolgozó vállalatok, vadgazdaságok, előbb-utóbb egyesülnek a területen illetékes erdőgazdasággal, a fásító, szakirányító, üzemtervkészítő szervek pedig az erdőfelügyelőséggel.

A „szabályos” állapot: 10 erdőfelügyelőség (erdőrendezőség, erdőigazgatóság) és 15—20 erdőgazdaság (erdő- és fafeldolgozó gazdaság, erdő- és vadgazdaság, nemzeti vállalat, igazgatóság stb.). Ez előbb-utóbb helyreáll.

Hasonlóképpen nem váltak be a mozaikszerűen kialakított, valamint az egymást átfedő szervezetek. Alsó szinten azonban a szolgáltató jellegű (terület nélküli) szakosított szervezeteknek lehet némi szerepe.

Az egyik legfontosabb tapasztalat pedig az, hogy *a szervezethez kell a megfelelő személyeket megtalálni és nem a személyekhez kell szervezetet kialakítani.*

Remélem, hogy az államerdészet szervezetének röviden összefoglalt, százestendő története az illetékes vezetőknek segítséget ad a szervezet további tökéletesítéséhez.

634.0.946.2 Q.robur

A KOCSÁNYOSTÖLGY FATERMESZTÉSI FOLYAMAT FEJLESZTÉSE

Vitaülés Gyulán, 1979. október 19-én

A Délalföldi EFAG kezelésében álló erdők 31%-a kocsányostölgy fafajú. Ennek az értékes fafajnak termesztése, a termesztési folyamat fejlesztése szívügye a Gazdaság vezetőségének — igazgatótól a terepen dolgozó erdőszig. Tovább kívánnak lépni az általánosan tanultakon, az eddigi gyakorlati tapasztalatokon, s ezért hívták segítségül három évvel ezelőtt az Erdészeti és Faipari Egyetemnek tölgyek iránt érdeklődő kutatóit. A hároméves munka eredményeit kívánták számba venni, az eddigi kutatási eredmények gyakorlatba vételeinek körülményeit szándékoztak értékelni az OEE békés és csongrád megyei helyi csoportjával rendezett vitaülésen, Gyulán és egy, Gerlán bemutatott erdőrésztben.

A jelenteket Gyula város rangos művelődési házában Zsíros István, a DEFAG igazgatója üdvözölte, és rámutatott arra, hogy itt egy „rendszer-embrióval” állunk szemben, a munka célja majd a megfelelő körülmények kialakításával kocsányostölgy fatermelési rendszer létrehozása. Vida László, a DEFAG műszaki igazgatóhelyettese a síksági erdők hasznosításának kérdéskörébe helyezte ezt a szándékot és kifejtette, hogy a munka többek között az 1981. évvel kezdődő tízéves terv megalapozását szolgálja. A tudomány segítségét várják abban a törekvésükben, hogy a síkvidéki erdők is ugyanúgy kivegyék részüket a velük szemben támasztott hármas feladat teljesítéséből, mint az egyebek, hiszen ezen a téren nincsen köztük különbség.

Dr. Majer Antal egyetemi tanár, aki a munkát az egyetem részéről irányít-